

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
oraz Wojskowej Służby Polek
87-100 Toruń, ul. Podmurna 93, tel. 0048 56 65 22 186
e-mail: fapak@wp.pl; www.zawacka.pl

U Obszaru Zach.
NOW: 202-AK
DSZ, „Wier”

ogólom Chwanowski

† Szczurek - Cergowski Jan
ps. „Cios” i in.
„Stawbor”

M-1137/1909 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI

Szczurek - Cergowski Jan

T: M-1137/1909 Pom.

W Obsz. Zach. NDIW-ZWZ-AK
DSZ „W i W”

I./1. Relacja k. 6 s. 1-6

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora k. 1 s. 1-2

II. Materiały uzupełniające relację k. 7 s. 1-7

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945

III./5. Inne

IV. Korespondencja

.....
.....
.....

V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 39

VI. Fotografie dwa i ikonygrafii

1/11. Relacja - Szczurek - Cergowski Jan:

1. Smf. o ptk. Szczurek - Cergowski, mpis
ksierokop. k. 1 s. 1

2. Biogram - relacja autorstwa
Bogdana Chramowskiego, mpis z
redakcyjnymi poprawkami k. 5 s. 2-6

płk SZCZUREK-CERGOWSKI JAN

absolwent OSA Toruń

KO

3/11/11

Wychowawca i instruktor w SPA w l 1933-1936, dowódca baterii 8. pułku artylerii ciężkiej, dowódca dywizjonu 2. pułku artylerii ciężkiej, wykładowca artylerii w Centrum Wyszkożenia Piechoty w Rembertowie.

We wrześniu 1939 r. oficer sztabu płk. Stanisława Tatara, oficer sztabu zgrupowania 3 DP Leg., od października (po nieudanej próbie przedostania się na Zachód i ucieczce z rąk Niemców) włączył się do konspiracji OZP-ZWZ na terenie Zamojszczyzny w grupie zorganizowanej przez Tatara.

Od 1941 r. w stopniu majora, działał w Warszawie jako komendant Okręgu Stołecznego NCW, od lutego 1942 r. szef Wydz. Artylerii AK w Oddziale III K-dy Gł. pod pseud. Sławbor. Od listopada 1942 r. ppłk służby stałej.

Uczestnik Powstania Warszawskiego jako dowódca utworzonego oddziału, następnie komendant Obwodu Śródmieście-Południe, a od 20.09 dowódca 72 po 28. DP nowo utworzonego Warszawskiego Korpusu AK.

Po kapitulacji Powstania wyostał się z Warszawy i kontynuował działalność konspiracyjną pod pseudonimami: Wiesław, Sławbor, Cios.

Aresztowany w 1945 r., skazany na 7 lat więzienia po dwóch latach wstawiłony. Od lutego do września 1947 r. służył w stopniu pułkownika w Centrum Wyszkożenia Artylerii w Toruniu, a następnie gospodarował na stoczynianej koło Koszalina wojskowej działce osadniczej. Aresztowany ponownie w r. 1950, skazany na 15 lat więzienia, zwolniony w r. 1956, zrehabilitowany w lutym 1957 r.

Zmarł 14.11.1972 r. w Warszawie.

Odznaczony Medalem Niepodległości (1933), Złotym Krzyżem Zasługi (1938), Złotym Krzyżem Zasługi z Mieczami (1944), Virtuti Militari V klasy (1944).

Źródło: Komart A.K.: Słownik biograficzny konspiracji warszawskiej 1939-1944. - Warszawa: "PAX", 1987. T.2 s.174-175.

Obsługa personalna szkoły.
Manuskrypt, zbiorca Bibli. Głównej NSDOR i A w Toruniu, ul. Słowackiego 30

111/3

Szczurek-Cergowski Jan ps. "Cios", "Mestwin", "Sławbor", "Wiesław" (1897-1972), oficer WP, Narodowej Organizacji Wojskowej, Armii Krajowej, Komendant Obszaru Zachodniego AK.

Urodzony ¹⁸ 22 XII 1897 r. we wsi Cergowa pow. Krosno; syn Józefa i Franciszki z d. Drozd. W 1914 r. ukończył szóstą klasę w szkole realnej w Krośnie, a w 1924 jako ekstern, gimnazjum w Grudziądzu; Szłonek skautingu (1912) i Związku Strzeleckiego (1913). W sierpniu 1914 r. znalazł się w Legionach Polskich, skąd jednak wskutek choroby został szybko zwolniony (listopad t.r.). W czerwcu 1915 r. powołany ^{do} służby wojskowej w armii austriackiej, walczył na froncie rosyjskim, rumuńskim i włoskim. Ukończył szkołę podoficerów i oficerów rezerwy. W listopadzie 1918 r. wzięty do niewoli włoskiej; w marcu 1919 r. wstąpił do Armii gen. Józefa Hallera we Włoszech. Następnie przez Francję powrócił do kraju; od stycznia 1921 r. dowódca Parku Uzbrojenia I6 DP. W lutym t.r. został referentem w Urzędzie Uzbrojenia Dowództwa Okręgu Generalnego Pomorze (później Szefostwie Artylerii i Uzbrojenia Dowództwa Okręgu Korpusu VIII w Toruniu). Od maja 1932 r. wychowawca i instruktor w Szkole Podchorążych Artylerii w Toruniu a następnie dowódca dywizjonu 2 pułku artylerii ciężkiej (sierpień 1936) i wykładowca w Centrum Wyszkołenia Piechoty w Rembertowie (kwiecień 1939).

Podczas kampanii wrześniowej 1939 r. oficer sztabu płk. Stanisława Tataru artylerii dywizyjnej 3 DP Legionów. Po zakończeniu walk usiłował przedostać się na Zachód. Został aresztowany przez Niemców, ale udało mu się zbiec z aresztu. Od października 1939 r. w szeregach Służby Zwycięstwu Polski na terenie Łamajszczyzny (w grupie organizowanej przez S. Tatarę) Wiosną 1941 r. przyjechał do Warszawy i przeszedł do Narodowej Organizacji Wojskowej, gdzie został Komendantem Okręgu Stołecznego. W lutym-marcu 1942 r. wraz z częścią Okręgu przeszedł z kolei do ZWZ. Tam w marcu t.r. mianowano go Szefem Wydziału Artylerii Oddziału II KG AK.

Podczas Powstania Warszawskiego początkowo dowodził zorganizowanym przez siebie zgrupowaniem w okolicach Alei Ujazdowskich i Placu Trzech Krzyży. Od 20.08.1944 r. był ^{Szefem} Komendantem Obwodu Śródmieście Południe, a od 20.09.t.r. - dowódcą 72 pp 28 DP w ramach Warszawskiego Korpusu (Armii Krajowej (podczas walk "mgr Anna" - Tekla Sariusz-Zaleska z Dowództwa Obwodu ułożyła wiersz "Pan Sławbor"). Po upadku Powstania nie przeszedł do niewoli, ale nadal był czynny w konspiracji; Od 1.11.1945 r. ^{1.11} Komendant ^{Szefem} Obszaru Zachodniego. W meldunku z 7.12.1944 r. Komendant Główny AK gen. Leopold Okulicki informował polskie władze wojskowe w Londynie: " Na Kdta Obszaru Zach. wyznaczyłem "Sławbora", który rozpoczął pracę dobrze ". Działał na terenie Milanówka, Częstochowy, Poznania, Radomska, Bydgoszczy i Torunia. Utrzymywał kontakt z gen. L.Okulickim. Organizował (odtwarzał) Komendę Obszaru Zachodniego i częściowo reorganizował Komendy Okręgu Poznańskiego i Pomorskiego. W sztabie Obszaru znaleźli się jego koledzy z Powstania Warszawskiego. Rozkazał im, aby posługiwali się pseudonimami pochodzącymi od imion słowiańskich (był bardzo przywiązany do Słowiańszczyzny). Pomoc w nawiązywaniu kontaktów w Bydgoszczy i Toruniu okazywał m.in. oficer łącznikowy Komendy Obszaru Adam Steinborn ("Odrowąż", "Tucholczyk") oraz Edmund Borzyszkowski z Delegatury Rządu i Służby Cywilnej Narodu. Starał się też dotrzeć do Prezesa Rady Naczelnej TOW "Gryf Pomorski". Jedną z kwater w Bydgoszczy stanowiły mieszkania przy ul. Sniadeckich Nr 4 i Nr 38. W dniu 1.01.1945 r. przedstawił do odznaczenia i awansu szereg oficerów Pomorskiego i Poznańskiego Okręgu AK (L.dz. 100/I). Od Szefa Sztabu Komendy Obszaru Zachodniego mjr. Kazimierza Leskiego ("Dębor") odebrał rozkaz Komendanta Głównego AK gen. Okulickiego z 19.01.1945 r. rozwiązujący szeregi Armii Krajowej. Pracownikom swojego Sztabu pozostawił wolny wybór co do dalszej drogi życiowej i nie chciał na nikogo wywierać presji. W 1945 r. zetknął się z Komendantem "Nie" ("Niepodległość") ppłk Janem Kamieńskim (Cozaś", "Litwin", "Konar"), a od kwietnia 1945 r. pełnił funkcję Komendanta Delegatury Sił Zbrojnych na terenie Obszaru Zachodniego (Okręgi: Poznański, Bydgoski (Pomorski), Gdański (Morski)) 6

311/4

Szczeciński i Olsztyński). Wraz z płk. Janem Rzepeckim i płk. Antonim Sanojcą był jednym z współorganizatorów powołania DSZ. Zorganizował Komendę Obszaru Zachodniego tej organizacji opierając się na wydzielonych strukturach pomorskiej (Armii Krajowej) i "Nie", kładąc nacisk na sprawne funkcjonowanie Sztabu, wywiadu i propagandy. "awiązał kontakt z ks. J. Wryczą. W dniu 9.06.1945 r. mianował ppłk. Jana Pałubickiego (b. Komendanta Pomorskiego Okręgu AK) Komendantem Okręgu Morskiego DSZ. Z kolei 1.07.t.r. pozbawił funkcji Szefa Wydziału Organizacyjno-Kadrowego Okręgu Bydgoskiego - ppor. cz.w. Aleksandra Schulza ("Michał", "Maciej") za rzekome "niepodporządkowanie się i wszczęcie buntu" (A. Schulz uważał, iż dotychczasowe metody walki z nową okupacją nie są skuteczne, co było niezgodne z zaleceniami Sz-C.). W dniu 2.IX. 1945 r. wraz z J. Rzepeckim, A. Sanojcą, Franciszkiem Niepokólczyckim i Januszem Bokszczańinem wziął udział w odprawie, która odbyła się w Warszawie na Żoliborzu, powołującą do życia organizację Ruch Oporu Bez Wojny i Dywersji - Wolność i Niezawisłość. Przebywając w Poznaniu i w Bydgoszczy organizował struktury nowej organizacji kontaktując się z przedstawicielami b. DSZ w Poznańskim i na Pomorzu m.in. z mjr. Józefem Grussem ("Starczyński"), któremu powierzył pracę budowania zrębów WiN na Pomorzu. Korzystał przy tym z dawnych punktów kontaktowych b. Komendy Okręgu Pomorskiego AK, "Nie" i Delegatury Sił Zbrojnych. np. Zofii Bartel przy ul. Śniadeckich 38 w Bydgoszczy). We wrześniu i w listopadzie 1945 r. odbył spotkania z J. Grussem i ppor. rez. Alfonsem Jarockim (oficer Okręgu Pomorskiego ZWZ-AK) i Maksymilianem Jakubowskim. Nie aprobował osoby ks. Wryczy na stanowisko Prezesa Okręgu Pomorskiego WiN uznając, iż większe predyspozycje ma tutaj J. Gruss. Sam będąc Prezesem Obszaru Zachodniego WiN, był jednocześnie członkiem Głównego Komitetu Wykonawczego (później Rady Głównej WiN). Po aresztowaniu J. Rzepeckiego (5.XI.1945 r.), został Prezesem Zarządu Głównego WiN i pomimo wszczęcia akcji ujawniania pozostał w konspiracji. Organizował szlaki kurierskie m.in. z Bydgoszczy przez Niemcy do Paryża. Przez władze wojskowe w Londynie przewidywano na organizatora ekspozytur wywiadowczych.

Aresztowany 23.11.1945 r. odmówił w śledztwie złożenia zeznań dotyczących działalności podziemia (mówił tylko o swojej pracy w konspiracji). Na mocy wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie z 3.02.1947 r. został skazany na 7 lat więzienia i ułaskawiony przez Prezydenta B. Bieruta w pierwszym dniu swojego urzędowania (5.02.1947 r.) Od lutego do września 1947 r. jako płk w Centrum Wyszkożenia Artylerii w Toruniu. Aresztowany po raz drugi 30.09.1950 r. i skazany przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Warszawie 2.07.1953 r. na 15 lat więzienia. Wyrok ten Rada Państwa zmniejszyła 24.03.1956 r. do 8 lat i zawiesiła wykonanie kary na 2 lata. Zwolniony 30.04.1956 r. i na mocy postanowienia Naczelnej Prokuratury Wojskowej z 14.02.1957 r. zrehabilitowany. Zmarł w Warszawie 14.11.1972 r.

Odznaczony m.in. Medalem Niepodległości (1933), Złotym Krzyżem Zasługi (1938), Złotym Krzyżem Zasługi z Mieczami (wrzesień 1944), Virtuti Militari V kl. (wrzesień 1944); Mjr (1936), ppłk (listopad 1942), płk (1944).

Dwukrotnie żonaty (druga żona Genowefa z d. Osior i^o Osiejowa (1917-1984), żołnierz AK, więziona w latach 1953-1954), odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami.

AAN, Akta KG AK, mf 2374; AMS, Rel. L. Cergowskiego, K. Leskiego, K. Rogozińskiej (z d. Bartel), J.W. Romanów; CAW, T.o, sygn.: 2918; FAPAK, Kartoteka osobowa; Armia Krajowa. Dramatyczny epilog. Red. K. Komorowski, Warszawa 1994, passim; Armia Krajowa w dokumentach, t.V, Londyn 1981, s. 170; Armia Krajowa. Rozwój organizacyjny. Red. K. Komorowski, Warszawa 1996, s. 375-376, 383-384; Armia Krajowa. Szkice z dziejów Sił Zbrojnych Polskiego Państwa Podziemnego. Red. K. Komorowski, Warszawa 1999, passim; Chrzanowski B., Struktura organizacyjna Związku Walki Zbrojnej-Armii Krajowej na Pomorzu w latach 1939-1945 (Materiały do dyskusji) (w:) Armia Krajowa na Pomorzu. Materiały sesji naukowej w Toruniu w dniach 14-15 listopada 1992 r. Pod red. E. Zawackiej i M. Wojciechowskiego, Toruń 1993, s. 49-50;

JM/6

Chrzanowski B., Zrzeszenie "Wolność i Niezawisłość" na Pomorzu w latach 1945-1947, "Zeszyty Historyczne WiN-u" 1996, nr 8, s. 7-8; Encyklopedia Konspiracji Wielkopolskiej 1939-1945. Pr. zb. pod red. M. Woźniaka, Poznań 1998, passim; Informator o nielegalnych, antypaństwowych organizacjach i bandach zbrojnych działających w Polsce Ludowej w latach 1944-1956, Warszawa 1964, passim; Komorowski K., Delegatura Sił Zbrojnych na Pomorzu "adwiślańskim (w:) Armia Krajowa na Pomorzu...", s. 242-246; Komorowski K., Konspiracja pomorska 1939-1947. Leksykon, Gdańsk 1993, passim; Kunert A. K., Szczurek-Cergowski Jan, Słownik Biograficzny Konspiracji Warszawskiej 1939-1945, t. 2, Warszawa 1987, s. 174-175 (tutaj wykaz literatury i sprostowania); Leski K., Życie niewłaściwie urozmaicone. Wspomnienia oficera wywiadu i kontrwywiadu AK, Warszawa 1989, passim; Okręg Pomorze Armii Krajowej w dokumentach 1939-1945. Wyd. B. Chrzanowski, A. Gąsiorowski, J. Sziling, Toruń 1991, s. 161-162; Okręg Poznański Armii Krajowej w końcowej fazie okupacji (1939-1945). Pr. zb. pod red. M. Woźniaka, Poznań 1995, s. 85-88, 126; Polskie Państwo Podziemne i Wojsko Polskie w latach 1944-1945, Warszawa 1991, s. 36; Polskie Państwo Podziemne na Pomorzu 1939-1945. Pod red. G. Górskiego przy współpracy K. Minczykowskiej, Toruń 1999, s. 66, 82, 129-130; Serwański B., Wielkopolska w cieniu swastyki, Warszawa 1970, s. 391; Sierchuła R., Konspiracja "narodowo-Radykalna w Wielkopolsce 1945-1946, "Szaniec Chrobrego" nr 4/2000; Steinborn A., Wspomnienia z lat 1939-1945 (w:) "Rocznik Warszawski", t. XIX, Warszawa 1987, s. 186; Woźniczka B., Zrzeszenie "Wolność i Niezawisłość" 1945-1952, Warszawa 1992, passim.

Bogdan Chrzanowski

1/3. Inne materiały dokumentacyjne -
- Szczurek - Cergowski Jan:

1. List Maximiliana Leskiego do Elżbiety
Zawackiej z 7.04.1980 w sprawie
działalności Obszaru Zach. AK, kserokop.

omyg.

k. 1 s. 1-2

leski + Zagroda
 Wodzyń
 E.B.
 yu M

Zo Kochana. (Gabriela Zawada)

Wybacz, że dopiero dziś odpisuję na Twój list styczniowy. Złożyło się na to wiele przyczyn, które zresztą i tak nie usprawiedliwiają opóźnień, nie mniej są jego realną przyczyną. Najważniejszą z nich był i jest mój brak zaufania do własnej pamięci i chęć skonfrontowania jej z kolegami, co zawsze jest dość skomplikowane i czasochłonne. A więc:

✓ 1. W "Za i Przeciw" opublikowano krótkie moje wspomnienia na temat "666" które swego czasu były napisane na zamówienie ZG ZBoWiD i MON i, pomimo upływu 6 lat, nieopublikowane. W "Za i Przeciw" ukazało się to w NrNr 19, 20, 22, 23, 24 z 1979, zawsze na str. 20. Numerów przesłać Ci nie mogę, bo - ponieważ publikacja ta zbiegła się z pobytami w Polsce Papieża i czasopismo to było rozchwytywane - udało mi się wyżebrać tylko po 1 egzemplarzu. Postaram się zrobić teraz kopie tych stron i - jeśli inaczej tego nie będziesz miała - to Ci prześlę.

2. Obszar Zachodni AK.

W składzie, który podaję niżej, utworzony na nowo w październiku 1944, po poważnych wpadkach, jakie miały tam uprzednio miejsce:

- ✓ - Komendant Obszaru - płk. Jan Szczurek-Cergowski, po wojnie używający jedynie nazwiska Cergowski. Pseudonimy: Jan, Sławbor, Mestwin,
- Szef Sztabu - kpt. Kazimierz Leski, ps. Bradl, itp. i w Obszarze, nadany przez Sławbora "Dębor",
- ✓ - Szef Oddz. I, organizacyjnego - rtm. Andrzej Czaykowski, pseud. Garda. W Obszarze - nie pamiętam,
- ✓ - Szef Oddz. II, wywiadu - kpt. Józef Roman, ps. Ziuk. W Obszarze nie pamiętam,
- Szef Oddz. III, operacyjnego - mjr. Bolesław Jackiewicz, pseudonimów nie pamiętam,
- Szef Oddz. IV - kwatermistrzostwo - kpt. Władysław Roman, ps. Krzesław, w Obszarze "Janiszewski",
- Szef Oddz. V, łączności - kpt. Leon Piasecki, ps. Springer, Jędrus. W Obszarze - nie pamiętam.
- Oficerowie do zleceń:
 - Por. Adam Steinborn, pseud. Odrowąż,
 - Por. Edwin Borzyszkowski, pseud. nie pamiętam,
 - Leszek Cergowski, Sławek Cergowski. Synowie Jana. Pseud. nie pamiętam.
- Łączniczki: Lucyna Potocka-Lutostańska, ps. Malina; Pozostałych jeszcze nie potrafiliśmy sobie przypomnieć.

Obszar obejmował:

Okręg Gdański. Komendant Pałubicki, ps. nie pamiętam,

Okręg Bydgoski. Kom. /nazwiska jeszcze nie odtworzyłem/ Ps. Janusz, Kamień.

Okręg Poznański, Kom. Andrzej Rzewuski, ppłk., ps. Wojmir, Hańcza.

Okręg Szczeciński, Okręg Olsztyński: jeszcze nie odtworzone, w chwili wydania przez Niedźwiałka rozkazu o demobilizacji z dn. 19 stycznia 1945r. W konsekwencji nie tworzone..

Pomimo rozkazu Rzepeckiego WiN'u w Obszarze nie tworzyliśmy. Trwało natomiast demobilizowanie oddziałów, któremu przeciwstawiał się Wojmir, usamodzielniając się w pewnym sensie.

Tyle z tej dziedziny na dziś. Będziemy odtwarzali te dzieje w dalszym ciągu.

Moja prośba: Co wiesz o losach "Seweryna" - inż. arch. Tadeusza Niedbalskiego, który pracował u Was. To był mój przyjaciel. Wszelki ślad urywa mi się przed samym Powstaniem Warszawskim. Będę wdzięczny za każdą informację.

U nas wszystko mniej więcej bez zmian. Jedyną, że formalnie przeszliśmy na emeryturę. Ja bo się zezłościłem, że praktycznie uniemożliwiają mi kontynuowanie badań /np. nie dała pieniędzy na maszynę, okresami zabierają programistki itp./. Zresztą i tak nigdzie nie powiedziane, że muszę pracować do 70-tki. - Moje żona - też ponieważ miała głupie trudności, a trochę i dlatego, że ja. Coprawda mamy w pewnym sensie bardziej ograniczone możliwości, ale zajęcia interesującego mamy aż za dużo. Żeby tylko się starczało.

Zapomniałem dodać przy "666", że jakiś czas temu przysłano mi do podpisu umowę z Czytelnika na ten sam rozdział zamówiony swego czasu przez ZBOWiD - MON. Ma to wyjść około połowy roku w tomie zbiorowym pt "Życie na krawędzi". Nie wiem też czy wiesz, że dojrzeźwa do wydania Agatona "Z fałszywym Ausweissem w prawdziwej Warszawie"/PIW/. Kapitalnie napisane. Prawdopodobnie tylko z podłady i to za dużą protekcją.

Tyle na dziś. Przesyłam serdeczności

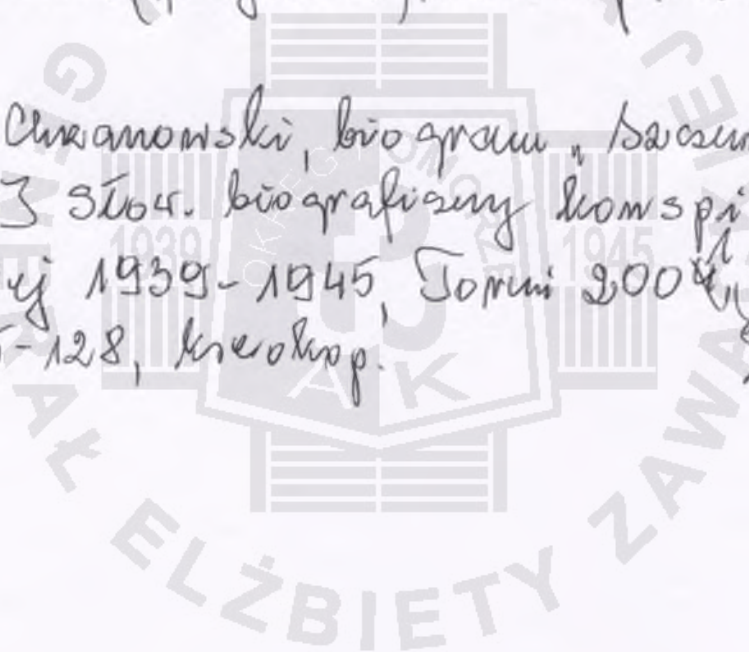
Kaich - Brudl

*Dm. Mstr w kwe
Leski ego
25-21/2ep.*

Leski, Stanisław

11. Materiały uzupełniające relacje -
- Sasunek - Cergowski Jan

1. "PTK Jan Sasunek - Cergowski", [w:] Skowrode
Obszaru Zachód Armii Krajowej w
Bydgoszczy, rozpr. S. & P. K. Okr. Bydgoszcz,
1993, s. 5-6 (brożura), kserokop. k. 2 s. 1-2
2. art. Języ Jaśkowski, Kamienica 38^{1/2}
"Śmiadachich 38", Dziennik Włoszowy,
- brak źródła (fragment), kserokop. k. 1 s. 3
s. 5
3. Bogdan Chwałowski, biogram "Sasunek - Cergowski
Jan", [w:] 50^{1/4} biograficzny konspiracji
pomorskiej 1939-1945, Tom 200^{1/4},
s. 5, s. 125-128, kserokop. k. 4 s. 4-7

Płk Jan Szczurek - Cergowski (przednio do 1936 r. - Szczurek Jan).
(1907 - 1972). pseud. Cios, Mestwin, Sławbor, Wiesław. Oficer służby stałej
artylerii WP; major (1936), podpułkownik (11 listopada 1942 r), pułkownik
(1944).

Urodzony 22 grudnia 1907 r. we wsi Cergowa, pow. Krosno, syn Jana, mało-
rolnego chłopca i Franciszki Drozd. Uczył się w szkole realnej w Krośnie,
w 1914 r. kończąc tam szóstą klasę (świadectwo dojrzałości otrzymał jako
ekstern w czerwcu 1924 r. w gimnazjum w Grudziądzu). Od 1912 r. należał
do skautingu, a od 1913 r. - do ZS w Krośnie.

Od sierpnia 1914 r. służył w Legionach Polskich, ale w listopadzie tego
roku został zwolniony z powodu choroby. W czerwcu 1915 r. powołany do armii
austriackiej, służył na froncie rosyjskim, rumuńskim, włoskim. Ukończył
wówczas szkołę podoficerską i szkołę oficerów rezerwy. Od listopada 1918r.
w niewoli włoskiej, a od marca 1919 r. służył w Armii gen. Józefa Hallera,
we Włoszech i Francji, by w kwietniu 1919 r. wrócić wraz z nią do Kraju.

Od sierpnia 1919 r. kierownik składów artyleryjskich III Korpusu, od paź-
dziernika dowódca kolumny amunicyjnej Nr 629, od stycznia 1920 r. dowódca
oddziału parkowego w Parku Uzbrojenia 16.DP, a od stycznia 1921 r. dowódca
tego parku.

W lutym tego roku mianowany referentem w urzędzie Uzbrojenia DOK Pomorza,
przemianowanym następnie na Szefostwo Artylerii i Uzbrojenia DOK VIII Toruń.
W styczniu 1926 r. przydzielony do 8. pułku artylerii ciężkiej, po ukończeniu
kursu w Szkole Młodszych Oficerów Artylerii w Toruniu (kwiecień, - grudzień
1926 r.) dowodził w nim baterią. Od maja 1933 r. wychowawca i instruktor
w Szkole Podchorążych Artylerii w Toruniu, od sierpnia 1933 r. dowódca dywi-
zjonu 2. pułku artylerii ciężkiej, a od kwietnia 1933 r. wykładowca artylerii
w centrum Wyszkożenia Piechoty w Rembertowie.

W kampanii wrześniowej 1939 r. oficer sztabu płk. Stanisława Tatara,
dowódcy artylerii dywizyjnej 3. DP Leg. następnie oficer sztabu zgrupowania
3.DP Leg., dowodzonego przez S.Tatara. Po zakończeniu działań wojennych podjął
nieudaną próbę przedostania się na Zachód. Wydany przez przewodnika w ręce
Niemców, po dwóch tygodniach udało się zbiec.

Komenda Obszaru Zachód Armii
"Strajkowej w Bydgoszczy", wyd. SZ & AK
Okr. Bydgoski 1993 11/2

W konspiracji od października 1939 r. w SZP - ZWz na terenie Zamojszczyzny, w grupie organizowanej przez S.Tatara.

Wiosną 1941 r. przybył do Warszawy i przeszedł z ZWZ do NOW, obejmując funkcję komendanta Okr. Stołecznego (miasto i województwo warszawskie) tej organizacji w stopniu majora pod pseud. Wiesław. W lutym - marcu 1942 r. dokonał rozłamu w NOW i wraz z częścią swojego okręgu przeszedł do AK, zostając szefem utworzonego w tym czasie Wydz. Artylerii w Oddz. III K-dy Gł. AK pod zmienionym pseud. Sławbor. Rozkazem L.65/BP z 11 listopada 1942 mianowany podpułkownikiem służby stałej.

W Powstaniu Warszawskim dowodził początkowo utworzonym przez siebie samorządnie zgrupowaniem w rejonie Al. Ujazdowskich i Pl. Trzech Krzyży, od 20 sierpnia 1944 r. był komendantem Obwodu Śródmieście - Południe, a od 20 września dowódcą 72. pp 28 DP nowo utworzonego Warszawskiego Korpusu AK. Dwa dni później odznaczony przez Dowódcę AK, gen. Tadeusza Komorowskiego (potwierdzono to formalnie rozkazem z 24 września 1944r) Virtuti Militari V klasy.

po kapitulacji oddziałów powstańczych wyostał się z Warszawy i kontynuował działalność konspiracyjną.

Od października 1944 r. komendant Obszaru Zachodniego AK, następnie "Nie", a od kwietnia 1945 r. Delegat Sił Zbrojnych na Obsz. Zachodni. Współzałożyciel Zrzeszenia "WIN" (wrzesień) i następnie prezes Zarządu Obszaru Zachodniego pod pseud. "Cios". Po aresztowaniu płk. Jana Rzepeckiego (5 listopada 1945 r.) wybrany prezesem ZG Zrzeszenia "WIN", jeszcze tego samego dnia i on także został aresztowany. W śledztwie odmówił zeznań na tematy organizacyjne (przyznał się tylko do własnej działalności), zabierając głos dopiero na rozprawie sądowej.

Wyrokiem rejonowego Sądu Wojskowego w Warszawie z 3 lutego 1947 r. skazany na 7 lat więzienia z zaliczeniem aresztu śledczego, został ulaskawiony decyzją Prezydenta RP Bolesława Bieruta w pierwszym dniu jego urzędowania (5 lutego) i następnego dnia zwolniony z więzienia. Od lutego do września 1947 r. służył w stopniu pułkownika w Centrum Wyszczolenia Artylerii w Toruniu, a następnie gospodarował na otrzymanej koło Koszalina wojskowej działce osadniczej. Aresztowany ponownie 30 września 1950 r. wyrokiem Sądu Rejonowego Wojskowego w Warszawie z 2 lipca 1950 r. skazany na 15 lat więzienia. 24 marca 1956r. Rada Państwa zmniejszyła wyrok do 8 lat więzienia i zawiesiła wykonywanie reszty kary na 2 lata. zwolniony z więzienia 30 kwietnia 1956 r. postanowieniem Krajowej Prokuratury Wojskowej z 14 lutego 1957 r. został zrehabilitowany. Od tego roku na rencie inwalidzkiej. Zmarł 14 listopada 1973 r. w Warszawie.

...wiczyla w Bydgoszczy, ul. Sniadeckich 38. ...cz biorac Komende ...achod odbudowano ...po Powstaniu War ...ej zwierzchnikiem zo ...a Szczurka-Cergowski ...", ktoremu podlegali ...erz Leski ps. „Dębor” ...bu, rtm. Andrzej Czaj ...Garda” szef oddzialu ...ego, kpt. Jozef Ro ...oslaw” szef wywiadu, ...aw Jackiewicz ps. ...szef oddzialu operat ...t. Leon Piasecki ps. ...szef lacznosci, kpt.

...byla laczniczka Komendanta Okregu Pomorze ppłk. Jana Palubickiego ps. „Janusz” od powstania ZWZ-AK. Druga córka p. Bartel Kazimiera zaprzysiężona w 1940 r. w pomieszczeniu nad bramą wjazdową powielala z dostarczonych matryc cale nakłady podziemnych gazetek. Byla tez kurierka i w tej roli aresztowana ja w czerwcu 1942 r. we Wloclawku. Pełne dwa i pół roku trwala jej gehenna w gestapo w Starogardzie Gdańskim, a następnie w obozie w Stuthoffie. Z kolei mieszkanie nr 3 w tym domu

Z dziejów Komendy AK Obszaru

„Burza” – rozkaz „Deszcz”, którego głównym celem, w obliczu zbliżającej się Armii Czerwonej była ochrona ludności i ważnych obiektów. Ten rozkaz przekazany przez kuriera Henryka Niesobskiego do Ostrowa Wlkp. 13 stycznia 1945 r., spowodował m.in., że w dniach

w Szkole Podchorążych Artylerii w tym mieście. Następnie dowódcą dywizjonu w pułku artylerii ciężkiej. W kampanii wrześniowej był oficerem sztabu płk. Stanisława Tatara. Po nieudanej próbie przedarcia się na zachód, od października 1939 r. w konspiracji.

Szef sztabu ru Zachód kp – jak zapewnił głąby być dla nego serial w przedzłko sztabie okręgo chociemni. Brzej Czajkow Jackiewicz, w w sieci wyw „Pralnia” na wschodniego, szef ekspozyt sieci. W pow kim był do „Ziuk”.

„Malina” Sniadeckich 38”

JERZY JASKOWIAK

...oman ps. „Krzysztof” ministrzostwa. Ponadto bu obszaru wchodzili wie do zleceń Adam „Odrowąż”, Edwin ki ps. „Józef”, syno anta Leszek i Wacław funkcje laczniczek peł Potocka ps. „Malina” a-Rzepicha”. Zgodnie ni gen. Okulickiego ymi kpt. Kazimierz, na siedzibę odbudo ndy obszaru wybrano

zajmował najmłodszy syn właścicielki Jan, który był człowiekiem szefa sztabu okręgu ppłk. Józefa Chylińskiego.

Oczywiście dla „bydgoskiej” już Komendy Obszaru Zachód przygotowywano także inne lokale konspiracyjne w mieście nad Brdą a także w Toruniu i Grudziądzu, ale ten przy ul. Sniadeckich pełnił rolę siedziby głównej i do chwili rozwiązania Armii Krajowej spełnił pokładane w nim nadzieje. To właśnie tutaj m.in. przekazano oficerowi łącznikowemu okręgu poznańskiego – po odwołaniu rozkazu

19–23 stycznia doszło w tym mieście do wystąpienia zbrojnego z udziałem 300 żołnierzy AK. Była to największa akcja zbrojna AK w Obszarze Zachód. O jej przebiegu także pisaliśmy już w „DW”.

Kim byli ludzie z bydgoskiej komendy obszaru? Płk Jan Szczurek-Cergowski, oficer artylerii WP, w młodości skaut, w kwietniu 1919 r. powrócił do kraju z armią gen. Józefa Hallera. W lutym 1921 r. został referentem w urzędzie uzbrojenia DOG Pomorze w Toruniu. W 1933 r. był instruktorem

W powstaniu warszawskim dowodził zgrupowaniem w rejonie ulic Al. Ujazdowskie Pl. Trzech Krzyży. Od 20 sierpnia 1944 r. był komendantem obwodu śródmieście-południe. Za walki w powstaniu odznaczony Krzyżem Wirtuti Militari V klasy. Po kapitulacji powstania, wydosłał się ze stolicy i powrócił do konspiracji. Został mianowany komendantem obszaru zachodniego. Od kwietnia 1945 r. był Delegatem Sił Zbrojnych na obszar zachodni, od września tegoż roku współzałożycielem WiN a następnie prezesem jego zarządu obszaru zachodniego pod ps. „Cios”. Po aresztowaniu płk. Jana Rzepeckiego, w listopadzie 1945 r. wybrany został prezesem ZG WiN i tego samego dnia także aresztowany.

Sąd Wojskowy w Warszawie skazał go 3 lutego 1947 r. na 7 lat więzienia. Ułaskawiony decyzją prezydenta Wiesława Biedruty w pierwszym dniu jego urzędowania, najpierw służył w Centrum Wyszakolenia Artylerii w Toruniu, a następnie gospodarzył na wojskowej działce osadniczej koło Koszalina. Aresztowany ponownie w 1950 r. wyrokiem Rejonowego Sądu Wojskowego w Warszawie skazany został na 15 lat więzienia. W 1957 r. został zrehabilitowany. Zmarł w 1972 r. w Warszawie.

Gestapo, do wskiej okupac rozpracowało kiego domu pr 38. Udało się wi Bezpieczeństwie 1945 r. domu urzą w który wpadł menty Okreg kotle aresztow liwie ocaloną miere, córkę p ją w UB na O ku. Sądzona ponad osób Pomorze prz Wojskowy w razem z kome nem Palubick sztabu ppłk. kim. Losy ich wcześniej.

Były one – ogromnie o wiem ludzie p Komendzie O go Armii Kra styczniowej p nej w roku 1 rozkazem os danta Główne brn. Leopold – „Dalszą sw ność prowadz kania pełnej n stwa polskiego ci polskiej prz

...łach najstarszego pol-

...cei dozwiku niż obow

Szczurek-Cergowski Jan ps. „Cios”, „Mestwin”, „Sławbor”, „Wiesław”, (1897–1972), oficer WP, Narodowej Organizacji Wojskowej, Armii Krajowej, Kmdt Obszaru Zachodniego AK.

Urodzony 22 XII 1897 r. we wsi Cergowa pow. Krosno; syn Józefa i Franciszki z d. Drozd. W 1914 r. ukończył szóstą klasę w szkole realnej w Krośnie, a w 1924 r. (jako ekstern), gimnazjum w Grudziądzu; członek skautingu (1912) i Związku Strzeleckiego (1913). W sierpniu 1914 r. znalazł się w Legionach Polskich, skąd jednak wskutek choroby został szybko zwolniony (listopad tr.). W czerwcu 1915 r. powołany do służby wojskowej w armii austriackiej, walczył na froncie rosyjskim, rumuńskim i włoskim. W listopadzie 1918 r. wzięty do niewoli włoskiej; w marcu 1919 r. wstąpił do armii gen. Józefa Hallera we Włoszech, następnie przez Francję powrócił do kraju; od stycznia 1921 r. dowódca Parku Uzbrojenia 16 DP. W lutym tr. został referentem w Urzędzie Uzbrojenia Dowództwa Okręgu Generalnego Pomorze (później w Szefostwie Artylerii i Uzbrojenia DOK VIII w Toruniu). Od maja 1932 r. wychowawca i instruktor w Szkole Podchorążych Artylerii w Toruniu, a następnie dowódca dywizjonu 2 pac (sierpień 1936) i wykładowca w Centrum Wyszkożenia Piechoty w Rembertowie (kwiecień 1939).

Podczas kampanii wrześniowej 1939 r. oficer sztabu płk. Stanisława Tatara artylerii dywizyjnej 3 DP Legionów. Po zakończeniu walk usiłował przedostać się na Zachód. Został aresztowany przez Niemców, lecz udało mu się zbiec z aresztu. Od października 1939 r. w szeregach SZP na terenie Zamojszczyzny (w grupie organizowanej przez S. Tatara). Wiosną 1941 r. przyjechał do Warszawy i przeszedł do NOW, gdzie został Kmdt. Okręgu Stołecznego. W lutym-marcu 1942 r. wraz z częścią Okręgu przeszedł z kolei do ZWZ. Tam w marcu tr. mianowano go Szefem Wydziału Artylerii Oddziału III KG AK.

Podczas Powstania Warszawskiego początkowo dowodził zorganizowanym przez siebie zgrupowaniem w okolicach Alei Ujazdowskich i Placu Trzech Krzyży. Od 20 VIII 1944 r. był kmdt. Obw. Śródmieście Południe, a od 20 IX 1944 r. dowódcą 72 pp 28 DP w ramach Warszawskiego Korpusu AK (podczas walk „mgr Anna” – Tekla Sariusz-Zaleska z Dowództwa Obwodu ułożyła wiersz „Pan Sławbor”). Po upadku powstania nie poszedł do niewoli, ale nadal działał w konspiracji. Od 1 XI 1944 r. Kmdt Obszaru Zachodniego. W meldunku z 7 XII 1944 r. Kmdt Główny AK gen. Leopold Okulicki informował polskie władze wojskowe w Londynie: „Na Kmdta Obszaru Zach. wyznaczylem «Sławbora», który rozpoczął pracę dobrze”. Działał na terenie Milanówka, Częstochowy, Poznania, Radomska, Bydgoszczy i Torunia. Utrzymywał kontakt z gen.

11/15

Okulickim. Organizował (odtwarzał) Komendę Obszaru Zachodniego i częściowo reorganizował Komendy Okręgu Poznańskiego i Pomorskiego. W Sztabie Obszaru znaleźli się jego koledzy z Powstania Warszawskiego. Rozkazał, by posługiwali się pseudonimami pochodzącymi od imion słowiańskich (był bardzo przywiązany do Słowiańszczyzny). Pomocy w nawiązywaniu kontaktów w Bydgoszczy i Toruniu udzielał mu m.in. oficer łącznikowy Komendy Obszaru Adam Steinborn („Odrowąż”, „Tucholczyk”) oraz Edmund Borzyszkowski z Delegatury Rządu i Służby Cywilnej Narodu. Starał się też dotrzeć do Prezesa Rady Naczelnej TOW „Gryf Pomorski” ks. Józefa Wryczy. Jedną z kwater w Bydgoszczy stanowiły mieszkania przy ul. Śniadeckich – nr 4 i 38. W dniu 1 I 1945 r. przedstawił do odznaczenia i awansu szereg oficerów Pomorskiego i Poznańskiego Okręgu AK (L.dz. 100/I). Od Szefa Sztabu Komendy Obszaru Zachodniego mjr. Kazimierza Leskiego „Dębór” odebrał rozkaz Komendanta Głównego AK gen. Okulickiego z 19 I 1945 r. rozwiązujący szeregi AK. Pracownikom swojego Sztabu pozostawił wolny wybór co do dalszej drogi życiowej. W 1945 r. zetknął się z Komendantem „Nie” („Niepodległość”) ppłk. Janem Kamińskim („Cozaś”, „Litwin”, „Konar”), a od kwietnia 1945 r. pełnił funkcję Komendanta Delegatury Sił Zbrojnych na terenie Obszaru Zachodniego (Okręgi: Poznański, Bydgoski [Pomorski], Gdański [Morski], Szczeciński i Olsztyński). Wraz z płk. Janem Rzepeckim i płk. Antonim Sanojcą był jednym z współorganizatorów powołania DSZ. Zorganizował Komendę Obszaru Zachodniego tej organizacji, opierając się na wydzielonych strukturach pomorskiej AK i „Nie”, kładąc nacisk na sprawne funkcjonowanie sztabu, wywiadu i propagandy. Nawiązał kontakt z ks. Józefem Wryczą. W dniu 9 VI 1945 r. mianował ppłk. Jana Pałubickiego (b. Komendanta Pomorskiego Okręgu AK) Komendantem Okręgu Morskiego DSZ. Z kolei 1 VII tr. pozbawił funkcji Szefa Wydziału Organizacyjno-Kadrowego Okręgu Bydgoskiego – ppor. cz. w. Aleksandra Schulza („Michał”, „Maciej”) za rzekome „niepodporządkowanie się i wszczęcie buntu” (A. Schulz uważał, iż dotychczasowe metody walki z nową okupacją nie są skuteczne, co było niezgodne z zaleceniami Szczurka-Cergowskiego). W dniu 2 IX 1945 r. wraz z J. Rzepeckim, A. Sanojcą, Franciszkiem Niepokólczyckim i Januszem Bokszczańinem wziął udział w odprawie, która odbyła się w Warszawie na Żoliborzu, powołującej do życia organizację „Ruch Oporu Bez Wojny i Dywersji – Wolność i Niezawisłość”. Przebywając w Poznaniu i w Bydgoszczy organizował struktury nowej organizacji, kontaktując się z przedstawicielami b. DSZ w Poznańskim i na Pomorzu, m.in. z mjr. Józefem Grussem („Starzyński”), któremu powierzył budowanie zrębów WiN na Pomorzu. Korzystał przy tym z dawnych punktów kontaktowych b. Komendy Okręgu Pomorskiego AK, „Nie” i Delegatury Sił Zbrojnych (np. Zofii Bartel przy ul. Śniadeckich 38 w Bydgoszczy). We wrześniu i w listopadzie 1945 r. odbył spotkania z Grussem, ppor. rez. Alfonsem Jarockim (oficer Okręgu Pomorskiego ZWZ–AK) i Maksymilianem Jakubowskim. Nie aprobował osoby ks. Wryczy na stanowisko Prezesa Okręgu Pomorskiego WiN, uznając, iż większe

11/16

predyspozycje ma Gruss. Sam, będąc Prezesem Obszaru Zachodniego „WiN”, był jednocześnie członkiem Głównego Komitetu Wykonawczego (później Rady Głównej „WiN”). Po aresztowaniu Rzepeckiego (5 XI 1945 r.) został Prezesem Zarządu Głównego „WiN” i mimo wszczęcia akcji ujawnienia pozostał w konspiracji. Organizował szlaki kurierskie, m.in. z Bydgoszczy przez Niemcy do Paryża. Przez władze wojskowe w Londynie przewidywany był na organizatora ekspozytur wywiadowczych.

Aresztowany 23 II 1945 r. odmówił w śledztwie złożenia zeznań dotyczących działalności podziemia (mówił tylko o swojej pracy w konspiracji). Na mocy wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie z 3 II 1947 r. został skazany na 7 lat więzienia i ułaskawiony przez prezydenta Bolesława Bieruta w pierwszym dniu urzędowania (5 II 1947 r.). Od lutego do września 1947 r. pracował jako płk w Centrum Wyszkożenia Artylerii w Toruniu. Aresztowany po raz drugi 30 IX 1950 r. i skazany przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Warszawie 2 VII 1953 r. na 15 lat więzienia. Wyrok ten Rada Państwa 24 III 1956 r. zmniejszyła do 8 lat i zawiesiła wykonanie kary na 2 lata. Zwolniony 30 IV 1956 r. i zrehabilitowany na mocy postanowienia Naczelnej Prokuratury Wojskowej z 14 II 1957 r.

Zmarł w Warszawie 14 XI 1972 r.

Odnaczony m.in. Medalem Niepodległości (1933), Złotym Krzyżem Zasługi (1938), Złotym Krzyżem Zasługi z Mieczami (IX 1944), Virtuti Militari V kl. (IX 1944 r.); mjr (1936), ppłk (XI 1942 r.), płk (1944).

Dwukrotnie żonaty, druga żona Genowefa z d. Osior, I^o Osiejowa (1917–1984), żołnierz AK, więziona w latach 1953–1954, odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami.

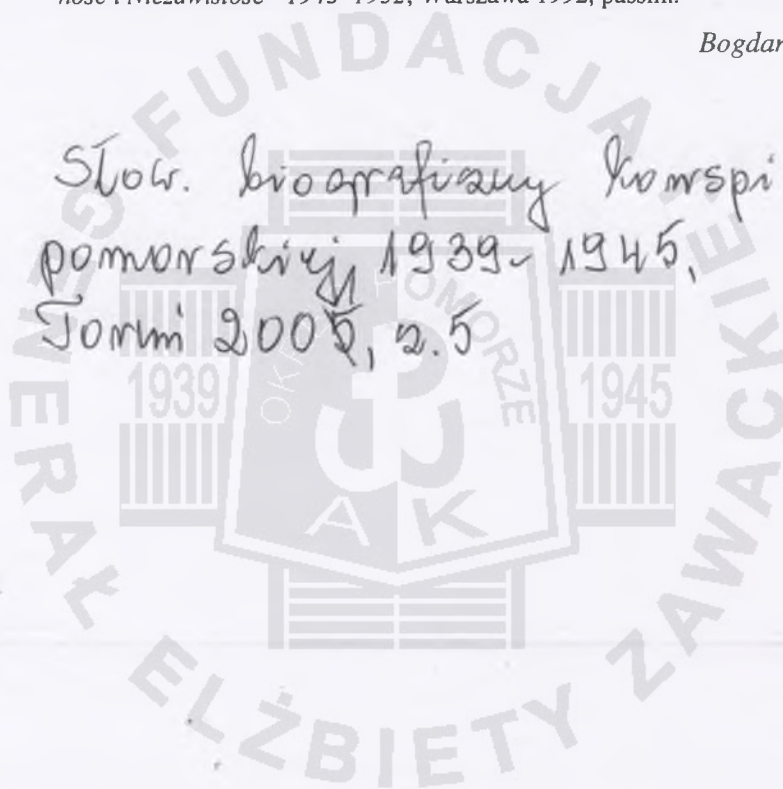
AAN. Akta KG AK, mf. 2374; AMSt., rel. Cergowskiego L., Leskiego K., Rogozińskiej K. (z d. Bartel), Romanów J. W.; CAW, T. O, sygn. 2918; FAPAK, Kartoteka osobowa; *Armia Krajowa. Dramatyczny epilog*, red. K. Komorowski, Warszawa 1994, passim; *Armia Krajowa w dokumentach*, t. V, Londyn 1981, s. 170; *Armia Krajowa. Rozwój organizacyjny*, red. K. Komorowski, Warszawa 1996, s. 375–376, 383–384; *Armia Krajowa. Szkice z dziejów Sił Zbrojnych Polskiego Państwa Podziemnego*, red. K. Komorowski, Warszawa 1999, passim; Chrzanowski B., *Struktura organizacyjna Związku Walki Zbrojnej – Armii Krajowej na Pomorzu w latach 1939–1945*, w: *AK na Pomorzu...*, s. 49–50; Chrzanowski B., *Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość” na Pomorzu w latach 1945–1947*, *Zeszyty Historyczne WiN-u* 1996, nr 8, s. 7–8; *Encyklopedia Konspiracji Wielkopolskiej 1939–1945*, Poznań 1998, passim; *Informator o nielegalnych, antypaństwowych organizacjach i bandach zbrojnych działających w Polsce Ludowej w latach 1944–1956*, Warszawa 1964, passim; Komorowski K., *Delegatura Sił Zbrojnych na Pomorzu Nadwiślańskim*, w: *AK na Pomorzu...*, s. 242–246; Komorowski K., *Leksykon...*, passim; Kunert A. K., Szczurek-Cergowski J., *Sl. biogr...*, t. 2, s. 174–175 (tutaj wykaz literatury i sprostowania); Leski K., *Zycie niewłaściwie urozmaicone. Wspomnienia oficera wywiadu*

11/19

i kontrwywiadu AK, Warszawa 1989, passim; Okręg Pom. AK..., s. 161–162; Okręg Poznański Armii Krajowej w końcowej fazie okupacji (1939–1945), Poznań 1995, s. 85–88, 126; Polskie Państwo Podziemne i Wojsko Polskie w latach 1944–1945, Warszawa 1991, s. 36; Polskie Państwo Podziemne na Pomorzu 1939–1945, red. G. Górski przy współpracy K. Minczykowskiej, Toruń 1999, s. 66, 82, 129–130; Serwański E., Wielkopolska w cieniu swastyki, Warszawa 1970, s. 391. Sierchula R., Konspiracja Narodowo-Radykalna w Wielkopolsce 1945–1946, Szaniec Chrobrego 2000, nr 4; Steinborn A., Wspomnienia z lat 1939–1945, Rocznik Warszawski, t. XIX, Warszawa 1987, s. 186; Woźniczka Z., Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość” 1945–1952, Warszawa 1992, passim.

Bogdan Chrzanowski

*Słow. biograficzny konspiracji
pomorskiej 1939–1945,
Toruń 2005, 2.5*

T:K-1137/1909 Pom.

Obsz. Zach.

Szczurek - Cergowski Jan

✓ Karty informacyjne
k. 29

Kola Obsiarhi

ptk. Cergowski (Siermek-Cergowska) Jan
+ 1970?
w Wnie Komendant Obsiarhi Zachodniego AK, utworzo-
nego na nowo w X 1947

po Jan, Stawbar, Mestrim

arestawany w Poznaniu 22 X 45
zwolniony II 1947 r. razem z Rzepeckim
Slawojem, Mawczynem i Jachimkiem(?)

Podlegli arestawany Stawbar i towarzysze z
arkylewii w procesie Tatara

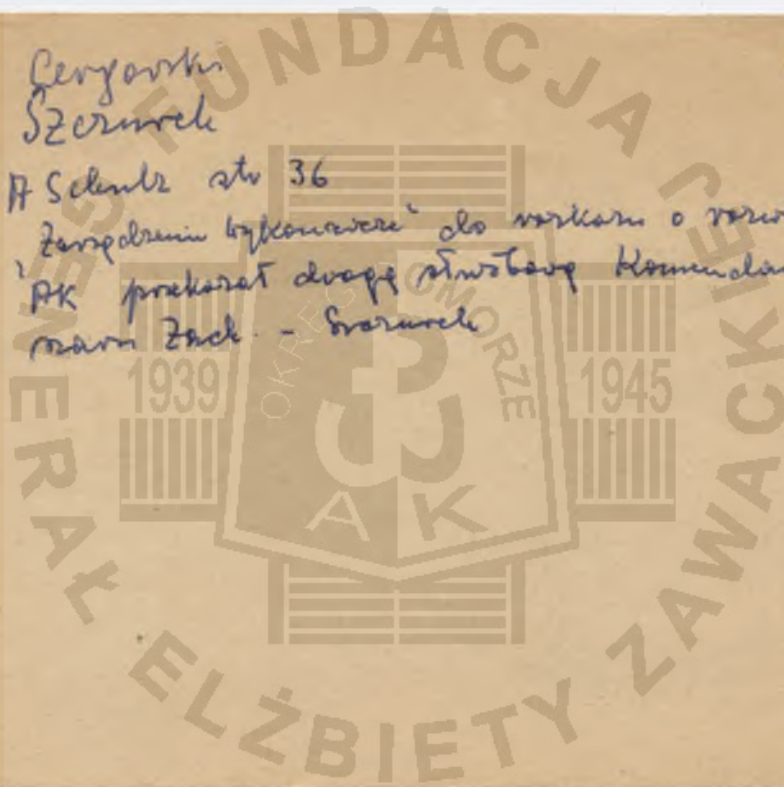
Zwiado: list R. Leskiego z 7 kwietnia 1980

Cerynowka
Szczurol

K-de 062

17 Seleniz str 36

Zarządzeniem wykonawczym do rozkazu o rozpisaniu
AK przekazał drogę stwobę Komendant ob-
rzm Zach. - Szczurol

Stawow
Cesgarowski Jan ptk. rez. liste Stawow
Kiedo 16.11. 3
m. Worniale jego relacje

Laminowski Franciszek Bydgoszcz
dok. on jakoby Plonow, gdzie byl
inspektorem

1939
w rez. tel. 7 IV 1979 Worniale stwierdzil, ze jego
relacje jest bardzo opornosc, a Cesgarowski (na
plinski oportunistyczny id? powiazani mi wladze sa?)

Wi U 4

Czerwinski Starobor

mian wlot

(Respecter moje wydat 4B)

Wahleinswinda s 120

1945

DSZ PTK, Stawintas

1939

1945

FUNDACJA
ELŻBIETY ZAWACKIE
1939 1945
AK

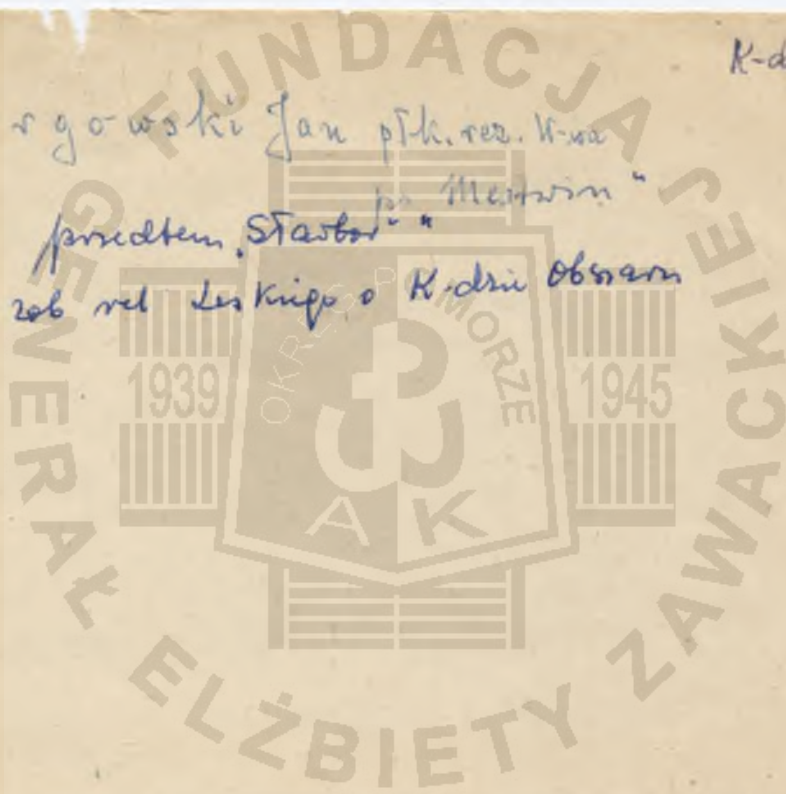
a

K-dz Obr. 5

Cergowski Jan płk. rez. W-wa

przedtem "Starob" "Mistrz"

zob. rel. Leskiego o K-dzie Obszem

Cerqovka
Szermek

K. Obr 6

. Jan

A. Schultze str 43 - ma skutek zernai "Szermek"
(P. Piarekupa), sępe tpeznosi obronę Zachodu.
zostat zarypany i awent. Szermek,
matanson - Leski (zef sęteba), kucei loqes.
szerebki W 2m m m qoss
str 40 kmi (to m kuciat - kuciyon) zapropanswat
. Jan Szermek proyciu do Delegatury [tam "PK"] z
mabem oraz podległymi kucobem msp, ob., rej.
Odnowitum

K Obsz. Zach

płk. Francuzek - Cengowski Józef (Mawobin' 'Jan') - komendant Obwodu Zachodniego 1944-1945 r.

Cichociemni Str. 492 / 221/

K. do obrany

Cerpowka Lesek
i Sławek

wymowa Janu Cerpowkiego k. do obrany
pro mirum

oficerowi do Złoci w nowo utworzonej
K. do obrany w X 44

Zródło: K. Leski list do Z. 27. IV 80

Cerqovski

K-de 0629

"Mestrom" = Cerqovsk

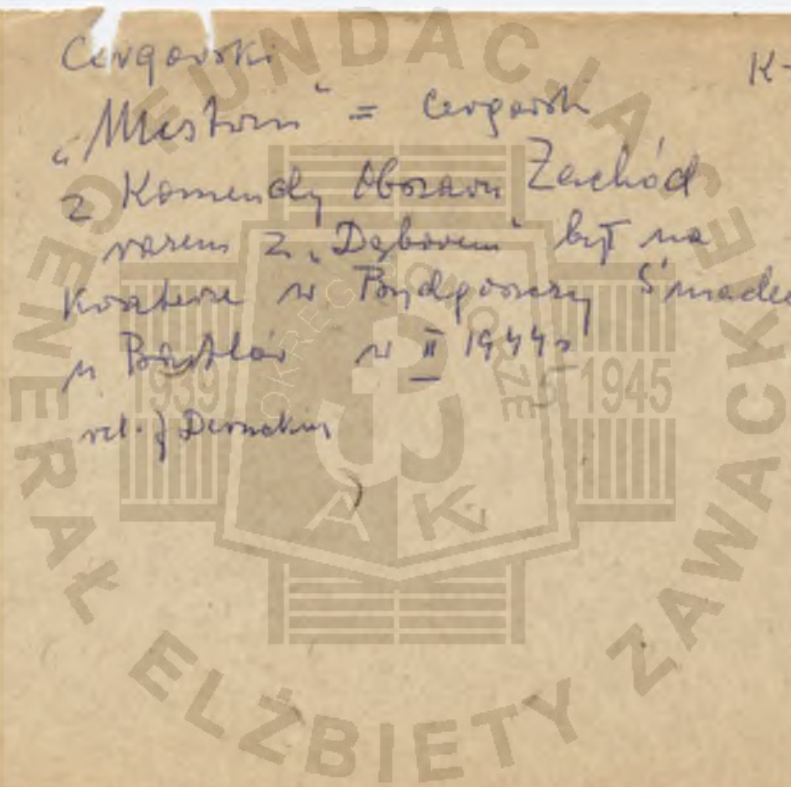
z Komendy Obrany Zachod

varum z "Dyborem" byl na

Konakce u Podporsky Smadectin 15

u Podstlav u 11 1944

rel. j. Demokris

verte
Czerwinski - Sieruvel Jan ps Stawtor 10
Wpominie o nim Klara Bartel jako „Jan”

K. Cichomski 261

verte

Przemienna o imię Roma^B/w relacji

Szczyrek - Czerwikowski Jan ps Stawbor
nr 22. xii 1897 w Czerwikowej (ps Krosimski)

i to WEP

od x 1939 ZWZ

od i 1941 Komendant Okręgu Warszawa NOW

od iii 1942 - vi 1944 Kp 17 K - Szef Wydz. Prot.

w Państ. Warsz. d-ce rej. Śródmieście Pół
i czerwona Góra

1945-7 więzienie warszawskie

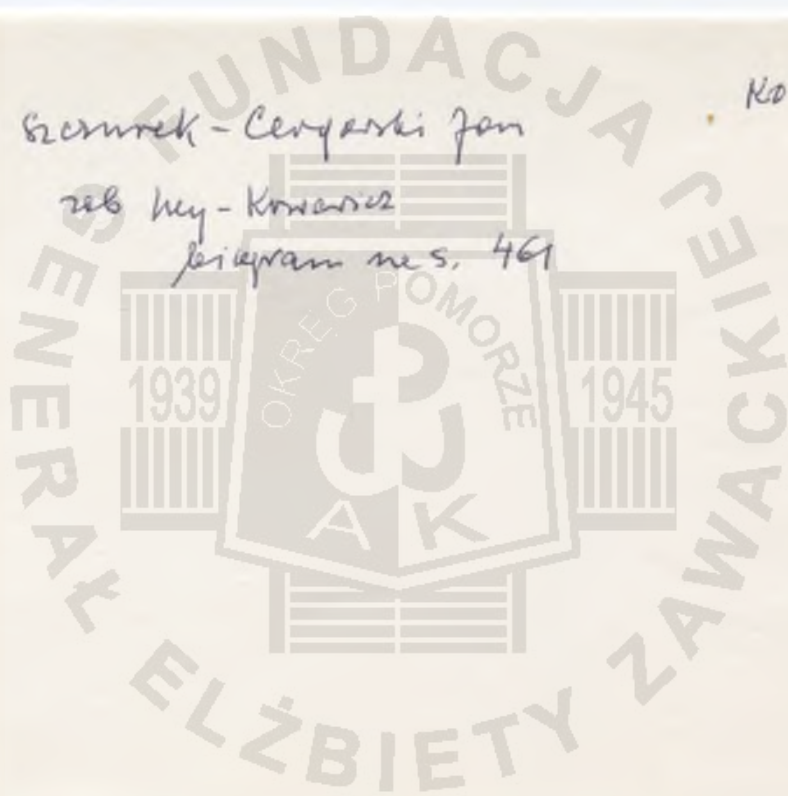
1950-1956 więzienie i relacje.

Szczurek - Ceryński Jan

zob. Key - Kowarski

biogram nr 5, 461

TK 11
KO Pomona

RG AK
72

SZCZUREK - CERGOWSKI JAN
ps. „STANBOK”
Ptk.

Ostatnim, od października - listopada 1944 r. kmdtem
Obrazu Zachodniego kontynuującym serię działań
konspiracyjnych także po wyjściu tych terenów przez
wojska alianckie, był ptk. Jan Szurek - Cergowski,
początkowo odwiedzający w rejonie Częstochowy, a potem
w Poznaniu. On też kontynuował działania
konspiracyjne obrazu Zachodniego już w ramach
nowej organizacji konspiracyjnej „Hik”.

AK na Zamku, s. 16

8/8/44

SRZUREK-CERGOWSKI

DS2 13
WIN JAN

ps. „STAWBOR” „CIOS” „MESTWIN”
„WIESTAN”

Kmdt Obszaru Zachodniego DS2,
koordynator organizowania „WIN”
na Pomorzu.

1944 AKI na Pomorzu, s. 242, 280

SZCZUREK CERGOWSKI JOZEF
ps. „STAWBOR” - „JAN”

Kmdt Obszaru Zachodniego, prekarat
Kmdcie Pomorskiej AK „Zarządzenie
wykonawcze” - rozkaz rozwiązania
AK na Pomorzu. Po wyparciu Niemców
organizował na Pomorzu Delegaturę
SI Złotych.

APAK

Teresa Schulca Aleksandra M-20/629

19/1/94

biografia A. Schulca s. 7, 8

Szczurek - Cergowski Jan
- ptk "Staw Bor"

Obraz z archiwum
2 WZ 176¹⁵

Komendant Olszan Zachodniego
utworzonego po upadku Pocostania
Wannawskiego

B. Chrusowski. "Konspiroacja". str.
K. 101/VI.34

18/8, 73, 75
111

16

płk CERGOWSKI JAN

^{Zach.}
K. ObsZYAK

Czwarty kmdt Obszaru Zachodniego (VI) AK, po płk.
Zygmuncie Miłkowskim.

Zr.: B.Chrzanowski, Konspiracja rządu RP w regionie
nadbaltyckim (1939-1945), [w:] Walka podziemna...,
s. 131.

MG 194

ptk. SZCZUREK-CERGOWSKI JAN Kola Obsz. Zach.
AK 17
ps. "Stalbar"

Kmdt Obszaru Zachodniego AK po Powstaniu Warszawskim. Komendę Obszaru zach. utworzono w Milanówku k. Warszawy. Kmdt Główny AK gen. Leopold Okulicki zamierzał odtrącić na ziemiach zach. siłę konspiracyjną i organizacyjną po liczących przeszkoleniach.

W celu nawiązania łączności z Toruniem i Bydgoszczą skierowano tam m. in. syndr. Szczurka-Cergowskiego; Leszka Cergowskiego i W. Cergowskiego. W początku 1945 r. Szczurek-Cergowski dotarł do kł. ptk. J. Wryady.

Zr.: B. Chrzanowski, Konspiracja rządu RP w regionie nadbałtyckim (1939-1945), [w:] Walka podziemna..., s. 151

MGr' 1994

Obszar Zachodni
AK / WIN

Szczurek - Cergowski Jan, płk
ps. "Sławbor"

18

- ostatni komendant Obszaru Zachodniego z siedzibą w Bydgoszczy. Kierował również organ. Wolność i Niezawisłość do momentu aresztowania. Był sądzony razem z płk. Janem Rzepeckim w dniu 4 stycznia 1946r. w Warszawie.

Mat. z Konfer., "Armia krajowa na Łomży",
str. 38, 75, 48,

K.Wojt./94.

ptk SZCZUREK-CERGOWSKI JAN

Kda Obsz. Zach.
AK

19

Kmdt. Obszaru Zach. AK.
Doceniając trud i zasługi oficera Pom. Okr.
AK, 1. T. 1945 r. przedstawił do odznaczenia
Złotym Krzyżem Zasługi z Mieczami oraz do
awansu wiele osób z konspiracji pomorskiej i
poznańskiej. Wnioski zatwierdził Kmdt. Gł. AK
gen. J. Okulicki.

Zr.: B. Chrzanowski, Konspiracja rządu RP w regionie
nadbaltyckim (1939-1945). [w:] Walka podziemna...,
s. 151-152.

MGr' 1994

DS2

SLCZUREK-CERGOWSKI

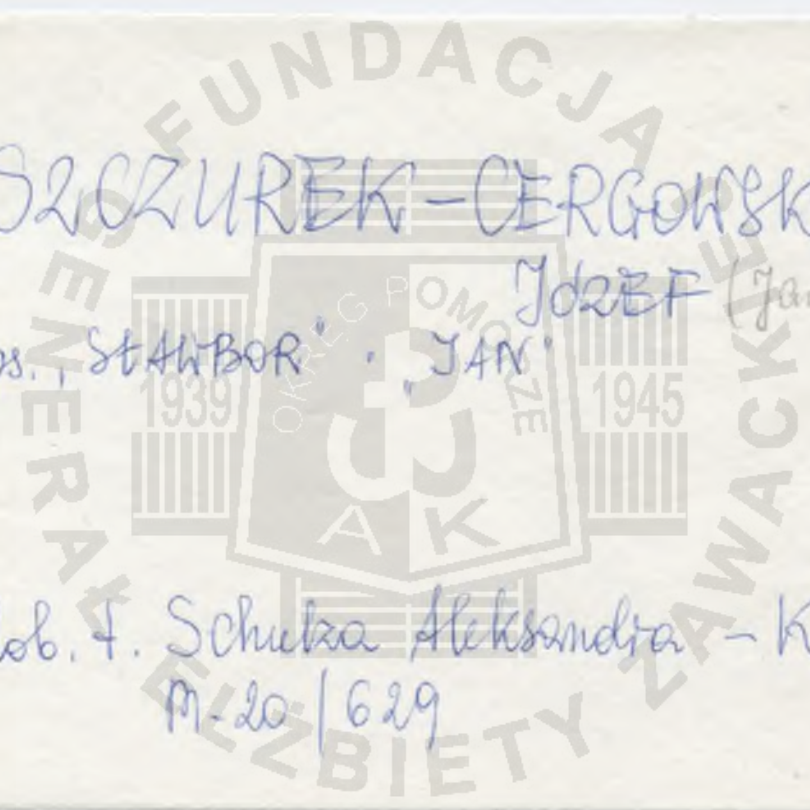
20

ps. STAWBOR · JAN · JOZEF (Jan)

lob. F. Schuka Aleksandra - KO

M-20 / 629

8/1/94

Szczurek - Cergowski (i.m.n.)
ps. "Sławbor"

Obszar
Zachodni 2A
AK 7

- pułkownik. 6 lub 7 października 1944r. mianowany komendantem Obszaru Zachodniego. Miał kontakt z księdzem Wryczą. Kapitan Kazimierz Leski, szef sztabu, wręczył mu rozkaz o rozwiązaniu Armii Krajowej, który przywiózł z Częstochowy od. gen. Okulickiego.

Zob. tom 23 - Stutthof, nr.123, K. Leski
K.Woj.

Obraz 203,
DSZ-NiM n. AV. 16

[Szczurki - Cergowicki Jam]

23

ps. "Stonbon" "Mesthin"

Komendant Obszaru Zarobkowo

DSZ
W.N. - "AV"

Zob. T. i; Problematy im. Rudan Jinde Grusse
str. 23, 29, 32, 33, 34, 40, 46, 52, 70, 73, 86,
123

KMM-88

R

Oficer Zach.
AK

24

płk. Szumek-Cergowski Jan

ps. "Stawor"

Był dowódcą Komendy Obrony w Międzywodziu
po powstaniu Worszewskim

Zdr.: broszura "Komenda Obrony Zachodniej Armii
Krajowej w Bydgoszczy" Teuta Probl. "PPA"

Jw 11.1.01

ptk Cengowski Jan(?)
ps. "Szczurek", "Jan"

Obsz. L. KO
AK 25

- ma relacji przejął dowództwo
Obszaru Zachodniego po tym, jak
gestapo odesłowało ptk Otkowskiego;

zob. art. Ciechanowski K., Pomorski Okręg...
art. z prasy "Ruch Oporu na Pomorzu..."
t. 1 s. 4

SICZUREK - CERGOWSKI Jan

ps „Cios” „Mestwin” „Stawbor” „Wiestaw”
1897 - 1972 oficer WP. Komendant Obszaru
Zachodniego ATK. 1939 - Kampania Wzrzesnowa
3. DP Legionów. Oficer sztabu ptk. St. Tatars
w 1941 przyjazd do Warszawy - szef Wydziału
Artyleri Oddziału III GK ATK. Powstanie
Warszawskie Obwód Środmieścia Południe
Od 20 IX 1944 d-ca 72 pp. 28 DP - Korpus
Warszawski ATK. XI 1944 Kmdt Obszaru
Zachodniego. Aresztowany II 1945 odmówił
zeznania skazany na 7 lat. Ułaskawiony przez
Bieruta. Aresztowany drugi raz w 1953
skazany na 15 lat więzienia. Zmniejszenie
kary do 8 lat. zawieszenie na 2 lata
zwolniony 30. IV 1956. Zrehabilitowany w 1957
verk

ZWZ ATK
Pomorze
Wamawa

26

Odeznaczony Krzyżem Wirtuti Militari
V klasy 1944 mjr 1936, ppłk 1942
płk 1944.

Rel. Bogdan Celnanowski

Job. Słownik Biograficzny Konspiracji
Pomorskiej 1939-1945 część 5

Fundacja „Archiwum Pomorskie Ak

Toruni 2001

str. 125, 126, 127, 128

Drut
2002

płk. Szczurek - Cergowski
Jan ps. "Jan, Stawbor,
Mestwin"

Obsz. Zach.
AK
27

Komendant Obsz. Zach. AK w odtworzo-
nej w X 1944; po wojnie używał
nazwiska "Cergowski"

zob. List K. Sesińskiego do E. Zawadzkiej
z 7.04.1980 (kwatera K. Obsz. Zach.
- Sesiński)

AN. X 11 '11

Szczurek - Cergowski Jan
ps. „Sławbor”, „Kestwin”

Obszer Zach.
DSS
„Wieś” 28

zob. Powojenne losy konspiracji
pomorskiej, Toruń 1995, s. 40, 43, 87,
120-122, 141, 167, 175, 239.

wp. VI'15

Szczurek-Cergowski
ps. "Starbom"

Obsz. Yach.
LW 2- AV
29

zob. J. Chramowski, A. Gasiński,
K. Skeyer, Polska Podziemna
na Pomorzu..., Gdańsk 2005,
s. 152, 154, 154, 156, 543, 544.

Obs. VI/15

Szczurek - Cergowski
Jan

ZESKANOWANE

